

บทความวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19)

โดย

นางสาวสุธามน สืบเส้ง

รหัสนักศึกษา 05590726

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชีย

ศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (ศตวรรษที่ 12-19)

โดย

นางสาวสุธามน สืบเส็ง

รหัสนักศึกษา 05590726

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชีย

ศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย	ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19)
ผู้เขียน	นางสาวสุธามน สืบเส็ง
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร. พิภู บุษบก
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาย-ชาย ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น และศึกษาหาปัจจัยที่ทำให้เกิดและปัจจัยที่ทำให้เสื่อมสลายของความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันในสังคมญี่ปุ่นในอดีต โดยศึกษาจากศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรักร่วมเพศในสังคมญี่ปุ่นรวมถึงศึกษาจากบริบททางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 – 19 มีชื่อเรียกสองแบบ คือ นันโซคุ (Nanshoku) หรือ ดันโซคุ (Danshoku) และวะคะชูโด (Wakashudo) เมื่อแปลเป็นภาษาไทยจะได้ว่า “ความพึงพอใจทางเพศของผู้ชาย” และ “วิถีของเด็กหนุ่ม” ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่นเริ่มต้นจากในวัด เนื่องจากผู้ที่นำรูปแบบความสัมพันธ์ “นันโซคุ” เข้ามาเผยแพร่เป็นพระสงฆ์ ก่อนที่รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวจะถูกเผยแพร่ออกสู่ภายนอกโดยชนชั้นนักรบที่ครั้งหนึ่งถูกส่งให้เข้าไปเรียนหนังสือในวัดและเคยอยู่ใต้ความสัมพันธ์นันโซคุ เมื่อนักรบนำออกมานอกวัดแล้วจึงใช้ชื่อใหม่ว่า “วะคะชูโด” เมื่อถึงยุครุ่งเรืองของเหล่าพ่อค้าในช่วงยุคเอโดะ (ค.ศ. 1600-1868) วะคะชูโดกลับถูกลดคุณค่าลงกลายเป็นเพียงสิ่งบันเทิงสำหรับผู้มีฐานะในสังคม และสุดท้ายกลายเป็นสิ่งที่ผิดธรรมชาติเมื่อกระแสตะวันตกหลังเข้าสู่ญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 19

คำสำคัญ : นันโซคุ, วะคะชูโด, ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450112 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร. พิภู บุซบก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สุธามน สืบเส็ง

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ	ง
1. บทนำ	1
2. ภูมิหลัง	3
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษสมัยช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 12-16.....	5
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษกับสังคมชาวมุไร	5
4. ความเฟื่องฟูของความสัมพันธ์ชายชายในสมัยโตกุภาวะ.....	8
5. ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศบนงานศิลปะและวรรณกรรม	11
5.1 ชุนกะ	11
5.2 วรรณกรรม.....	13
6. จุดสิ้นสุดของความอิสระทางเพศ	13
บรรณานุกรม.....	17
ประวัติย่อผู้วิจัย	19

สารบัญรูปภาพ

ภาพ ก.....12

ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19)

1. บทนำ

ปัจจุบันแม้สังคมญี่ปุ่นจะมีท่าทีที่เปิดกว้างต่อคนรักเพศเดียวกัน อันจะเห็นได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือการ์ตูน และนวนิยายที่วางขายอย่างเปิดเผยและจัดหมวดอย่างเป็นเรื่องเป็นราว รวมถึงสถานบันเทิงที่เรียกว่า “คาเฟ่” ซึ่งมีทั้งคาเฟ่ชายแต่งหญิงหรือคาเฟ่ที่มีแต่เฉพาะพนักงานผู้ชาย โดยคาเฟ่เหล่านี้สามารถให้ลูกค้ากำหนดบทบาทของพนักงานชายในร้านได้ว่าจะให้แสดงออกต่อกันเช่นไรเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่ต้องการเห็นพนักงานชายแสดงออกในรูปแบบของความรักต่อกัน เป็นต้น ทว่าการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะยังไม่เป็นที่เปิดเผยเหมือนสังคมไทย

วริศรา เครือเนียม (2019) สรุปการสัมภาษณ์นักศึกษาชาวญี่ปุ่นว่า การแสดงออกทางเพศสภาวะของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในพื้นที่สาธารณะนั้นพบได้ยาก เนื่องจากทัศนคติของผู้ใหญ่ที่ยังคงมองว่าการรักเพศเดียวกันเป็นเรื่องแปลก จนทำให้เกิดความกลัวที่จะแสดงออกในสังคม ทว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะที่อยู่ในมหาวิทยาลัยกลับมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งยังมองว่าการที่บุคคลสองคนสมรสกันได้ไม่ว่าจะเป็นเพศอะไรนั้นเป็นเรื่องที่น่ายินดี

ด้านการรับรองสถานะของบุคคลซึ่งมีความหลากหลายทางเพศในญี่ปุ่นดูจะมีความก้าวหน้ามากกว่าสังคมไทย เพราะมีก้าวที่สำคัญ คือ การมีเทศบัญญัติ “หุ่นส่วนชีวิต” ซึ่งออกโดยสภาเขตชิบูย่า (Shibuya) และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2015 แต่เทศบัญญัติดังกล่าวก็ได้รับเสียงคัดค้านจากประชาชน ศุภฤกษ์ ปลั่งศรีนนท์ (2014) นำเสนอผลสำรวจความเห็นของคนญี่ปุ่นในปีเดียวกัน (ค.ศ. 2015) ว่า “คิดเห็นอย่างไรหากมีการบัญญัติอนุญาตให้สามารถแต่งงานกับเพศเดียวกันได้” ของเว็บไซต์โวะโทะพี (WOTOPI) ซึ่งการสำรวจนี้จัดทำโดยบรรณาธิการเว็บไซต์เว็บไซต์โวะโทะพี (WOTOPI) ผลการสำรวจพบว่าคนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเทศบัญญัติดังกล่าว แต่กลุ่มคนบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยได้ให้เหตุผลว่าการแต่งงานไม่ได้มีเพื่อให้เป็นหุ่นส่วนชีวิต แต่มีเพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์

Mio Sugita สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Liberty) ได้ให้ความเห็นว่า กลุ่ม LGBT ไม่สมควรได้รับสวัสดิการจากรัฐ เพราะไม่สามารถมีลูกและการสนับสนุนให้คนรักเพศเดียวกันนอกจากจะทำให้เด็กที่รักในเพศเดียวกันไม่สามารถกลับมาเป็นปกติได้ ซึ่งคำว่า “ปกติ” ของ Mio Sugita อาจหมายถึงการกลับมาสมรสระหว่างชายหญิงและสร้างประชากรให้กับประเทศญี่ปุ่นที่ขณะนี้อัตราการเติบโตลดลง อีกทั้ง การให้สิทธิรับรองการเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อแก่กลุ่มคนที่เรียกว่า “Gender identity disorder (GID)” หรือ บุคคลที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศวิถีของ

ตน ยังคงแฝงทัศนคติแง่ลบต่อกลุ่มเพศทางเลือกอยู่ กล่าวคือ ต้องได้รับการรับรองจากแพทย์อย่างน้อย 2 คนขึ้นไปว่าตนเป็น GID จริง และจะต้องเคยรับการรักษามาแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นทัศนคติที่ยังไม่เปิดกว้าง และยอมรับในความหลากหลายทางเพศมากนัก เพราะยังคงมองว่ากลุ่มบุคคลเพศทางเลือกมีความผิดปกติทางจิต

แม้จะยังเป็นที่ยกเถียงกันถึงความเหมาะสมต่อการที่เพศเดียวกันจะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายในสังคมปัจจุบัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันอาจไม่ใช่เรื่องที่ต้องถกเถียงกันในอดีต แกรี ลูพ (Gary P. Leupp) จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (University of California) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์รักร่วมเพศในสังคมญี่ปุ่น โดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นมีการกล่าวถึง “นันโซคุ” (nanshoku) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17-19 ว่า คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมแบบรักร่วมเพศระหว่างพระ ชามูโร และนักแสดงคาบูกิ (kabuki)¹ ซึ่งเกิดจากการขาดแคลนผู้หญิงในเขตวัดและกองทหาร ผู้ชายจึงมีเพศสัมพันธ์กันได้ (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2557)

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์แบบนันโซคุนั้นต่างจากคำว่าโฮโมเซ็กชวลแบบตะวันตก เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายในสังคมญี่ปุ่นจะเกิดกับคนสองคนที่มีอายุต่างกัน คล้ายระบบอุปถัมภ์ระหว่างชามูโรกับเด็กผู้ติดตามและพระกับสามเณร ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสังคมในระบอบอุปถัมภ์ที่ผู้มีอำนาจและฐานะดีกว่าทำหน้าที่ปกครองดูแลผู้น้อยที่ต้องการพึ่งพาที่ดินทำกินของผู้อุปถัมภ์ที่ แต่เมื่อระบบดังกล่าวเสื่อมลง ความสัมพันธ์แบบนันโซคุก็เสื่อมลงตาม ปัจจุบันสังคมญี่ปุ่นซึมซับวัฒนธรรมตะวันตกจึงพยายามปกปิดอดีตเกี่ยวกับนันโซคุ และอธิบายว่าความรักระหว่างชายกับชายเป็นเรื่องผิดศีลธรรมและเป็นเรื่องต้องห้าม (ศุภฤกษ์ ปลั่งศรีนนท์, 2557)

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่นสมัยโบราณในประเทศไทยยังมีอยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักปรากฏในบทความจากนักวิชาการไทยที่เกี่ยวกับกฎหมายการรับรองสิทธิสมรสระหว่างเพศเดียวกันในญี่ปุ่น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่น (คริสต์ศตวรรษที่ 12-19)” เพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น รวมถึงศึกษาหาปัจจัยที่ทำให้เกิดและปัจจัยที่ทำให้เสื่อมสลายของความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมุ่งศึกษาผ่านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 12 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19

¹ ละครคาบูกิ เป็นการแสดงพื้นบ้านของญี่ปุ่น เกิดในศตวรรษที่ 17 เดิมละครคาบูกิจะใช้ผู้หญิงเล่นเป็นตัวนาง ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้มักจะเป็นโสเภณี แต่เพราะเป็นผู้หญิงตัวละครจึงดูอ่อนช้อยและงดงาม แต่เวลาต่อมามีการห้ามโดยเด็ดขาดด้วยเห็นว่าไม่ตั้งงามต่อศีลธรรม (วีรชัย โชคมุขตา, 2013, 191)

2. ภูมิหลัง

นันโซคุ หรือ ดันโซคุ (男色) เป็นคำที่ใช้เรียกความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศของผู้ชาย (Male Homosexual relationship) ความสัมพันธ์นี้แรกเริ่มพบในศาสนาซึ่งได้รับมาจากจีนอีกทีหนึ่ง โดยผ่านพระชาวญี่ปุ่นที่เดินทางไปศึกษาธรรมะในประเทศจีนสมัยราชวงศ์ถังและเป็นผู้ก่อตั้งพุทธศาสนานิกายชินงอน (Shingon) นามคุไค (Kukai) หรือ โคโบ ไตชิ (Kobo-Daishi, ค.ศ. 774-835)² (Gary P. Leupp, 1997) และ “นันโซคุ” นี้จะใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างพระด้วยกันเท่านั้น

“โซคุ” รากเดิมตามตัวอักษรหมายถึง “สี” และตามปรัชญาทางพระพุทธศาสนา “โซคุ” หมายถึงสิ่งที่ขัดขวางการรู้แจ้งของสรรพสัตว์ หากจะกล่าวอย่างเจาะจง “โซคุ” อาจแปลได้ว่าเป็น “ความปิติในกาม” ซึ่งความปิตินี้จะเกิดทั้งจากความพอใจทางกายภาพและภาวะอารมณ์ และจัดว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางการรู้แจ้ง (Gregory M. Pflugfelder, 2007)

ความสัมพันธ์นันโซคุปรากฏขึ้นภายใต้กรอบของศาสนาพุทธเนื่องจากมุมมองของศาสนาพุทธและชินโตที่เปิดกว้าง ชินโตเป็นศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่น ผังรากลึกอยู่ในสังคมญี่ปุ่นก่อนการเข้ามาของพระพุทธศาสนา ชินโตมองว่ามนุษย์ เทพ และธรรมชาติเกิดจากพ่อแม่เดียวกัน จึงนับว่าทั้งสามสิ่งนี้เป็นเครือญาติกัน (ยุพา คลังสุวรรณ, 1999) ในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเพศตามทัศนะของชินโตสามารถตีความได้จากวรรณกรรมเรื่องโคจิกิ³ ดังมีเนื้อความโดยย่อว่า

เทพอิสะนะกิ (Izanagi) (ผู้ชาย) เทพอิสะนะมิ (Izanami) (ผู้หญิง) หลังจากสร้างเกาะโอะโนะโงะโระ (Onogoro Island) สำเร็จก็ลงมาที่เกาะนี้ แล้วสร้างเสาคักดีลีทธีและพระราชวังอันใหญ่โต จากนั้นเทพอิสะนะกิได้ถามเทพอิสะนะมิว่า “ร่างกายของเจ้ามีสภาพเป็นอย่างไรหรือ” เทพอิสะนะมิจึงกล่าวว่า “ร่างกายข้ามีสภาพสมบูรณ์ดี แต่มีอยู่ส่วนหนึ่งแห้วหายไปไม่สมบูรณ์” เทพอิสะนะกิจึงกล่าวว่า “ร่างกายข้ามีสภาพสมบูรณ์ดี แต่มีอยู่ส่วนหนึ่งยื่นเกินออกมา ถ้าอย่างนั้นข้าจะเอาส่วนที่ยื่นเกินออกมาของร่างกายข้าสอดใส่ไปในส่วนที่แห้วหายไปของเจ้า แล้วเราสองคนก็สร้างแผ่นดินกันขึ้นมา เจ้าคิดว่าอย่างไร” เทพอิสะนะมิตอบว่า “ตกลงตามนั้น” (อรรธยา สุวรรณระดา, 2010)

² สมณานามหลังจากนิพพาน

³ โคจิกิ (Kojiki) เป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น รวบรวมขึ้นโดยพระราชดำริของจักรพรรดิเทมมุ (Temmu) ที่ทรงมีพระราชดำริว่าสมควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราชวงศ์รวมทั้งเทพนิยายและตำนานต่าง ๆ เอาไว้เพื่อให้ชนในชาติมีประวัติศาสตร์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (อรรธยา สุวรรณระดา, 2010)

ตัวอย่างที่ยกมานี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าโคจิกิทำให้เรื่องของการถือกำเนิดหรือการมีเพศสัมพันธ์กันเป็นเรื่องที่สามารถกล่าวถึงได้และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป แม้กระทั่งในหมู่เทพโดยใช้เรื่องการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายเข้ามาช่วยในการอธิบาย ทั้งนี้ในโคจิกิ ไม่ได้กล่าวถึงสิ่งใดที่จะสามารถอนุมานไปถึงการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันได้ก็จริง แต่เบื้องต้นนี้ทำให้เห็นได้ว่าในทัศนะของชาวญี่ปุ่นสมัยก่อนที่จะรับศาสนาพุทธเข้ามา นั้นไม่ได้กีดกันเรื่องการมีเพศสัมพันธ์

Gary P. Leupp (1997) กล่าวว่า ชาวพุทธ (Buddhist) ส่วนมากมีมุมมองแง่ลบเกี่ยวกับเรื่องเพศ เนื่องจากเพศและการให้กำเนิด (reproduction) ขัดกับเป้าหมายของศาสนาเรื่องของการชนะความต้องการและหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด พระคัมภีร์ข้อหนึ่ง (One scripture) เสนอว่า เมื่อได้รับการเสนอหญิงขายบริการ พระพุทธเจ้า (Historical Buddha) กลับตอบว่า “ทำไมต้องหลอกล่อเราด้วยหญิงขายบริการ มันคืออุกที่เต็มไปด้วยปฏิกูล เราจะไม่แตะต้องมันแม้ใช้ปลายเท้าของเรา”

จะเห็นได้ว่าศาสนาพุทธมีแนวคิดที่ควรหลีกเลี่ยงในกามและยังแสดงให้เห็นถึงทัศนคติแง่ลบต่อเพศหญิงว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความแปดเปื้อน Gary P. Leupp (1997) ยังกล่าวต่อถึงกิจกรรมทางเพศระหว่างเพศเดียวกันอีกว่า พฤติกรรมรักร่วมเพศดูจะมีความผิดน้อยกว่าความสัมพันธ์เชิงคู่สาวของคนต่างเพศ ทั้งยังปรากฏในส่วนหนึ่งของพระวินัย (Vinaya) เกี่ยวกับผลของการทำผิดจากพฤติกรรมรักร่วมเพศของสามเณร

แม้จะเป็นการกระทำผิดพระวินัยด้วยการประพฤติดีกในกามแต่เมื่อเกิดในหมู่สามเณร⁴ กลับไม่ปรากฏถึงบทลงโทษของสามเณรแต่อย่างใด ส่วนพระที่เป็นผู้อุปสมบทให้สามเณรผู้กระทำผิดกลับถูกตำหนิแทน จากข้อความข้างต้นไม่ได้มีส่วนใดที่แสดงทัศนคติแง่ลบกับเพศเดียวกันเหมือนกับเพศหญิง

ขณะเดียวกันสิ่งที่คอยกำหนดกรอบทางจริยธรรมของชาวญี่ปุ่น คือ ลัทธิขงจื้อซึ่งเผยแพร่เข้าสู่ญี่ปุ่นสมัยอาสุกะ (Asuka, ค.ศ. 522-645) จากการเปิดสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักญี่ปุ่นกับราชวงศ์สุย (Sui dynasty, ค.ศ. 580-618) และราชวงศ์ถัง (Tang dynasty, ค.ศ. 618-906) ของจีน ลัทธิขงจื้อเน้นสอนด้าน คุณธรรม จริยธรรม และการเมือง รุ่งเรืองในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 6-9 สมัยเอโดะ (ค.ศ. 1600-1868) และช่วงต้นของยุคโชวะ (Shouwa, ค.ศ. 1926-1929) ลัทธิขงจื้อสอนแนวทางปฏิบัติที่ว่า คิดถูก มีชีวิตที่ถูก ชีวิตจะดีจะชั่วขึ้นกับความภักดีต่อผู้ปกครอง ความกตัญญูต่อบุพการี ลัทธิขงจื้อญี่ปุ่นเริ่มต้นมาจากอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความกลมเกลียวทางสังคม (สมัยเจ้าชายโชโตกุ) และเพื่อตอบสนองความต้องการทางการเมืองของรัฐบาลทหารในสมัยโตกุภาวะ ส่วนหลักจริยธรรมขงจื้อเป็นที่แพร่หลายในญี่ปุ่นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 เน้นที่ค่านิยมของการทำงานหรือหน้าที่การมีวินัย

⁴ เด็กผู้ชายที่อายุต่ำกว่า 16 ปี และอยู่ภายใต้การดูแลของพระภิกษุ

ของตนเอง ความซื่อสัตย์ภักดี และความสำเร็จค่านิยมเหล่านี้จะเห็นได้ในหลักจริยธรรมของบูชิโดสำหรับชามูไร และหลักของพ่อค้าซึ่งเลียนแบบหลักจริยธรรมของชามูไร (ยุพา คลังสุวรรณ, 1999)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษสมัยช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 12-16

จากที่กล่าวไปข้างต้นว่าเดิมทีความสัมพันธ์เชิงคู่สวาระหว่างผู้ชายนั้นเริ่มมาจากในวัดพระซึ่งก็คือชายที่แก่กว่าอีกฝ่ายในความสัมพันธ์จะถูกเรียกว่า “เน็นจา (nenja)” ส่วนเด็กซึ่งอาจจะหมายถึงเด็กที่เข้าไปเรียนหนังสือในวัดหรือสามเณรจะถูกเรียกว่า “จิโคะ (chigo)” รูปแบบของความสัมพันธ์นี้จะกินระยะเวลาอยู่แค่ช่วงของการเติบโตไปสู่วัยผู้ใหญ่ของจิโคะเท่านั้น Dharmachari Jkanavira (2000) กล่าวว่า ความสัมพันธ์นั้นโซคุจะสิ้นสุดลงเมื่อจิโคะเติบโตเป็นเน็นจา เมื่อความสัมพันธ์สิ้นสุดแล้วเน็นจาทั้งสองที่เคยอยู่ในความสัมพันธ์นั้นโซคุร่วมกันจึงจะมีสิทธิ์ที่จะไปหาจิโคะคนใหม่ได้ และความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองจะยังคงอยู่แต่เป็นรูปแบบของมิตรภาพอันลึกซึ้งเป็นพิเศษ อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์นั้นโซคุเกิดขึ้นตามธรรมชาติเพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของคนสองคน

การที่ชายอาวุโสตกหลุมรักคนที่เด็กกว่าเป็นเหมือนพันธะระหว่างคนสองคน กรอบแนวคิดสำหรับเรื่องนี้ คือ นะสะเกะ (nasake) หรือความเมตตากรุณาซึ่งเป็นคำสำคัญในจริยธรรมและสุนทรียศาสตร์ของญี่ปุ่น เด็กผู้ตระหนกได้ถึงความบริสุทธิ์ใจ หรือความจริงใจของคนที่อาวุโสกว่าและตอบแทนความกรุณาของเขาโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพของเขา หรือตอบแทนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการประสานงาน หรือการคบกันฉันทู้อสาว (liaison) ผู้ที่ทำเช่นนี้ได้นับเป็นผู้ที่น่ายกย่อง กรอบแนวคิดเรื่อง นะสะเกะ (nasake) นี้เองที่ทำให้ความสัมพันธ์เชิงคู่สวาระหว่างพระและสามเณร (ผู้ชายและเด็กชาย) ไม่ได้ถูกมองเป็นเรื่องของ “เพศสัมพันธ์” แต่กลับถูกสร้างให้เป็น “วาทกรรม” เรื่องของ “ความเมตตากรุณา” ที่ผู้ใหญ่มีต่อผู้น้อย และ “การตอบแทนบุญคุณ” ของผู้น้อยต่อผู้ใหญ่ พุทธศาสนาของญี่ปุ่นจึงทำให้ความรักระหว่างผู้ชายกลายเป็นสิ่งที่พบเห็นได้และยังกำหนดอุดมคติของผู้ชาย (Dharmachari Jkanavira, 2000)

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษกับสังคมชามูไร

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 10 และ 11 ญี่ปุ่นเกิดจลาจลแตกแยกไปหลายร้อยก๊ก ต่างทำสงครามกันอยู่ภายนอกราชสำนักเนื่องจากพระเจ้าจักรพรรดิเป็นประมุขของศาสนาชินโต พอเข้าปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12 พวกทหารแยกตัวเป็นสองก๊กใหญ่ คือ ก๊กของตระกูลไทระ และตระกูลมินาโมโตะ แย่งชิงอำนาจกันไปมาจนสุดท้ายอำนาจตกไปที่ก๊กมินาโมโตะ เมื่อได้รับชัยชนะ โยริโตโมะ มินาโมโตะ (Minamoto no

Yoritomo) แต่งตั้งตัวเองเป็น โชกุน⁵ คนแรกแต่มิได้แสวงหาอำนาจในเกียวโตซึ่งเป็นเมืองหลวง ทั้งยังยอมรับว่าพระจักรพรรดิและรัฐบาลที่ไร้อำนาจของพระองค์ในเมืองเกียวโตนั้นเป็นผู้ปกครองแท้จริงตนเป็นเพียงแค่ “ผู้บัญชาการทหารสูงสุด” เท่านั้น จึงไปตั้งฐานที่มั่นที่เมืองคามาคุระซึ่งอยู่ใกล้กับอาณาเขตที่ดินของตนเองและของนายทหารบริวาร เวลาต่อมาจักรพรรดิก็เป็นเพียงผู้ที่ได้รับการยกย่องบูชาเท่านั้น แต่อำนาจแท้จริงตกไปอยู่ในมือของโชกุนแทน เมืองสำคัญ ณ เวลานั้นถูกแบ่งเป็นสองเมืองใหญ่คือ เกียวโตซึ่งเป็นที่อยู่ของจักรพรรดิและคามาคุระซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐบาลทหาร

คริสต์ศตวรรษที่ 12 นับเป็นช่วงเฟื่องฟูของชามุไร⁶ ชามุไรเพิ่มจำนวนมากขึ้นจาก 6,000 คน เป็น 100,000 คน อีกทั้งชามุไรถูกเรียกร้องให้ต้องอ่านออกเขียนได้ พอดีกับที่พระพุทธศาสนาเซนเผยแพร่เข้ามาในประเทศญี่ปุ่น

สมัยคะมะคุระอยู่ได้ด้วยความภักดีของทหาร แต่สุดท้ายก็สั่นคลอนลงเนื่องมาจากความไม่พอใจของเหล่าทหารที่ถูกส่งไปเป็นแนวป้องกันประเทศจากทัพนองโกลนานถึง 7 ปี รัฐบาลจึงหันไปสนับสนุนไดเมียว⁷ ให้มีอำนาจและบทบาทมากขึ้นกว่าเดิม โดยหวังว่าจะให้เป็นกำลังสำคัญของรัฐบาลสู้กับพวกทหาร อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลคะมะคุระเสื่อมลง เพราะพระจักรพรรดิไดโงะแอบช่องสุ่มกำลังเพื่อชิงอำนาจกลับคืนจากรัฐบาลคะมะคุระ เมื่อชิงอำนาจสำเร็จ (ค.ศ. 1291) นายทหารฝั่งตะวันตกของญี่ปุ่นก็ประกาศเข้าข้างพระจักรพรรดิ ขณะเดียวกันทางฝ่ายคะมะคุระก็ส่งแม่ทัพชื่ออาชิกางะ ตากาอูจิ (Ashigaka Takauji) ไปปราบพระจักรพรรดิ แต่สุดท้ายอาชิกางะ ตากาอูจิ กลับแปรพรรคไปเข้าข้างฝั่งของพระจักรพรรดิ คะมะคุระจึงจัดกำลังอีกหนึ่งกองทัพเข้าตีกับเมืองเกียวโต แต่กองทัพดังกล่าวกลับเข้าตีเมืองคะมะคุระแทน

อาชิกางะ ตากาอูจิ (Ashigaka Takauji) ขับไล่พระจักรพรรดิไดโงะออกจากเกียวโต แล้วตั้งเจ้านายอีกคนเป็นจักรพรรดิแทน นับว่ายุคนี้ญี่ปุ่นเกิดความปั่นป่วนอย่างมาก เพราะเกิดจักรพรรดิขึ้นสององค์ สภาพการณ์เช่นนี้กินเวลาหลายสิบปี ในที่สุดโชกุนอาชิกากะก็ล่อลวงพระเจ้าจักรพรรดิไดโงะเสด็จ

⁵ โชกุน เทียบได้กับตำแหน่งสมุหกลาโหมของไทย มีอำนาจปกครองทหารทั่วไป ซึ่งหมายความว่าตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งผู้เผด็จการทหารของญี่ปุ่น

⁶ ชามุไร หรือผู้ถวายตัวเป็นคาริบใช้ให้แก่องทัพ ซึ่งผู้ที่เป็นชามุไรมักจะได้เปรียบกว่าผู้อื่นเนื่องจากพวกเขาจะได้รับอำนาจทางการเมือง และมีชนชั้นที่สูงขึ้น

⁷ ไดเมียว คือตำแหน่งผู้ปกครองหัวเมืองหรือบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ภายใต้การ ควบคุมของโชกุนหรือสมเด็จพระจักรพรรดิอีกทอดหนึ่ง

กลับเกี้ยวโตได้สำเร็จ เมื่อเสด็จกลับแล้วก็เสียบหายไป พระเจ้าจักรพรรดิองค์ที่โชกุนอาซึกางะตั้งเป็นพระจักรพรรดิก็กลายเป็นจักรพรรดิเพียงองค์เดียว แล้วสี่ราชวงศ์ต่อมา (คิกุทธี ปราโมช, 2018, 121)

ช่วงระยะเวลาคริสต์ศตวรรษที่ 13-14 นี้ประเทศญี่ปุ่นระส่ำระสายวุ่นวายมาก ไตเมียวกลายเป็นผู้มีอำนาจ ต่างพากันเลี้ยงทหารฝีมือดีและช่องสุ่มกำลังพลไว้ อีกทั้งยังยึดกรรมสิทธิ์ที่ดินไว้กับตน ขุนนางและทหารต่างพากันยากจนลง โชกุนผู้เสื่อมอำนาจต้องยอมส่งบรรณาการไปจ้มนก้องพระเจ้ากรุงจีน พระเจ้าจักรพรรดิเองก็ถูกไตเมียวยึดที่ดินอันเป็นพระราชทรัพย์ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว นับว่าเป็นช่วงที่ตกอับเป็นที่สุดของญี่ปุ่น

ขณะเดียวกัน การศิลปะต่าง ๆ เช่น การก่อสร้าง ภาพเขียน และภาพปั้นกลับเจริญมากขึ้น โดยมีพุทธศาสนานิกายเซนเป็นผู้ส่งเสริม นิกายเซนยังมีได้ละทิ้งต้นตอที่เมืองจีน ยังใกล้ชิดกับวัดเซนในเมืองจีนอยู่มาก ทำให้มีการถ่ายเทศิลปะและวัฒนธรรมจากจีนมาสู่ญี่ปุ่น แล้วมาดัดแปลงให้เป็นญี่ปุ่นมากขึ้น ละครโนเองก็เกิดขึ้นในยุคนี้ โดยนิกายเซนเป็นผู้ริเริ่มการสอนศาสนาโดยการสร้างคติผ่านการแสดงละคร

จากที่กล่าวไปจะเห็นได้ว่านิกายเซนเข้ามาในช่วงที่ชามูไรกำลังมีบทบาทในสังคม และเมื่อสังคมระส่ำระสายอยู่นั้นก็ได้ทอดทิ้งไปไหน เนื่องจากนิกายเซนเป็นนิกายที่มีความยืดหยุ่นสูงมาก อาจมีพระเซนที่ร่วมเข้ารับในสงครามสมัยทำสงครามกับมองโกล ซึ่งตัวผู้เขียนเองมองว่านิกายเซนไม่ได้เป็นนิกายที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงชู้สาวในหมู่ชามูไรด้วยกันเองแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ชามูไรสนใจในตัวพระพุทธรูปมากขึ้น จนส่งลูกหลานเข้าไปเรียนหนังสือในวัด การเข้าไปศึกษาในวัดที่มีวัฒนธรรมนันทนาการอยู่นั้นทำให้ลูกหลานชามูไรเข้าใจว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กแบบนันทนาการเป็นเรื่องปกติธรรมดา และลูกหลานชามูไรเหล่านั้นก็ซึมซับวัฒนธรรมนันทนาการออกมาภายนอกอาราม

เมื่อชามูไรนำแนวคิดนันทนาการออกมาจากเขตอารามแล้วพวกเขาได้เปลี่ยนชื่อเรียกเป็น “วะคะชูโด (Wakashudo)” หรือเส้นทางของเด็กหนุ่ม เป็นวิถีที่เด็กหนุ่มจะถูกฝึกฝนเป็นผู้ใหญ่ เด็กเหล่านี้จะได้เรียนศิลปะการต่อสู้ ทักษะชีวิต และหากเด็กเหล่านี้ยินยอมก็จะได้เป็นคู่นอนของผู้ชายที่อาวุโสกว่าซึ่งรูปแบบเช่นนี้ถูกสร้างเป็นรูปธรรมในรูปแบบของ “สัญญาลูกผู้ชาย (Brotherhood Contract)” ความสัมพันธ์นี้ถูกพิจารณาว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เฉพาะบุคคล (exclusive)

วิถีวะคะชูโตควรจะเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลดีต่อทั้งสองฝ่าย (mutually ennobling effect) กล่าวคือ ทั้งสองคาดหวังไว้ว่าความสัมพันธ์นี้จะช่วยเกื้อกูลกันภายใต้ระบบศักดินา วิถีวะคะชูโตอาจมองได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ “ยินยอม” และ “ไม่ยินยอม” เนื่องจากการมอบชีวิตทั้งชีวิตของคน

หนึ่งคนเพื่ออุทิศให้แก่เจ้านายของเขาเป็นเป้าหมายสูงสุดของ “ชูโต”⁸ แต่ถ้าไม่สามารถรับใช้เจ้านายได้ก็ จะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่น่าละอาย ขณะเดียวกันความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับผู้หญิงของทั้งคู่ไม่ได้ถูกห้าม คล้าย ความสัมพันธ์แบบเปิด (Open relationship) คือ ทั้งสองฝ่ายตกลงคบหาต่อกันแต่สามารถไปหลับนอน กับคนอื่นได้ แต่ต่างกันว่าความสัมพันธ์แบบนี้มันซับซ้อนนั้นเป็นการคบกันเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่เพื่อ เป็นการดูใจกันแบบความสัมพันธ์แบบเปิดในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงชู้สาวระหว่าง ทั้งสองจะจบลงเมื่อเด็กหนุ่มก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และพัฒนาไปเป็นความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพตลอดชีวิต

4. ความเฟื่องฟูของความสัมพันธ์ชายชายในสมัยโตกูงาวะ

กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 เกิดกลุ่มคน 3 คนที่เข้ามามีบทบาทต่อการยุติสงครามกลางเมือง เรียกว่า กลุ่มผู้สร้างเอกภาพแก่ญี่ปุ่น (Three Unifiers of Japan) ได้แก่ โอดะ โนบุนางะ (Oda Nobunaka) โทโยโตมิ ฮิเดโยชิ (Toyotomi Hideyoshi) โทกูงาวะ อิเอยาซุ (Tokugawa Ieyasu) ทั้งสาม ร่วมกันปราบปรามไคเมียวสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับแผ่นดินญี่ปุ่น โนบุนางะมีความใกล้ชิดกับพวก บาทหลวง และชาวตะวันตกทำให้สามารถซื้ออาวุธปืนมาใช้ในการทำสงครามสามารถปราบไคเมียวอื่น ๆ ได้สำเร็จ แต่โนบุนางะไม่สามารถรวบรวมประเทศได้สำเร็จเนื่องจากถูกลอบทำร้ายเสียชีวิตใน ค.ศ. 1582 ฮิเดโยชิทำการรวบรวมแผ่นดินต่อมาจนสามารถรวมแผ่นดินส่วนใหญ่ได้ใน ค.ศ. 1590 หลังชนะตระกูล โฮโจ เมื่อ โทโยโตมิ ฮิเดโยชิ ถึงแก่อสัญกรรมเกิดสงครามระหว่างตระกูลโทโยโตมิ และตระกูลโทกูงาวะ ซึ่งฝ่ายที่ชนะคือตระกูลโทกูงาวะ

โทกูงาวะ อิเอยาซุ ได้รับแต่งตั้งเป็นโชกุนโดยจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1603 นับเป็นจุดเริ่มต้น ของสมัยรัฐบาลโทกูงาวะ หรือสมัยเอโดะ เมื่ออิเอยาซุได้ครองอำนาจในระยะแรกอิเอยาซุตั้งใจที่จะขับไล่ชาวต่างชาติออกนอกประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากอิเอยาซุเองก็มีแนวคิด และนโยบายทางการค้าแบบ เดียวกับฮิเดโยชิ ทั้งนี้ชาวตะวันตกกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาในประเทศญี่ปุ่น คือ ชาวโปรตุเกส ซึ่งเดินทาง เข้ามาตั้งแต่สมัยมุโรมาจิ (ค.ศ. 1336 - 1568) อีกไม่กี่ปีต่อมาศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนำโดย นักบุญ ฟรานซิสโก ซาเวียร์ ตลอดจนชาวสเปนอีกหลายกลุ่มได้เดินทางเข้ามาในประเทศญี่ปุ่น กลุ่มพ่อค้า ชาวเนเธอร์แลนด์และอังกฤษก็ได้เข้ามาตั้งรกรากในแผ่นดินญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน การหลั่งไหลเข้ามาของชาว ยุโรปมีผลกระทบต่อญี่ปุ่นอย่างมาก คณะผู้สอนศาสนาทำให้ชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนศานาหันมาก โดยเฉพาะ

⁸ “ชูโต” 衆道 (しゅどう) เป็นรูปย่อของ “วะคะชูโต” 若衆道 (わかしゅどう) หรือเรียกชื่อย่ออื่นได้อีกว่า “จะคุโด/เนี้ยคุโด” 若道 (じゃくどう/にゃくどう) หรือ “จะคุโชคุ” 「若色」 (じゃくしょく)

ทางตอนใต้ของญี่ปุ่น โขกุนตระหนักดีว่าศาสนาคริสต์อาจจะมีอิทธิพลทำลายทัศนคติเกี่ยวกับอาวุธปืนที่เข้ามาในประเทศญี่ปุ่น (วีระชัย โยภมุกดา, 2013, 174)

การปิดประเทศนับเป็นวิธีหนึ่งที่จะรักษาเสถียรภาพของโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่อิเอยาซุได้ก่อตั้งขึ้น เนื่องจากอิเอยาซุเป็นนครรอบคอบยังคงซังน้ำหนักถึงผลดี ผลเสียระหว่างการถูกคุกคามจากชาวคริสต์ กับผลประโยชน์ที่ชาติจะได้รับจากมิชชันนารี ต่อมาเมื่อมีชาวอังกฤษ และชาวเนเธอร์แลนด์ซึ่งทั้งสองประเทศนี้เป็นคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาติดต่อกับค้าขายโดยไม่เผยแผ่คริสต์ศาสนา อิเอยาซุก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะพึงพิงโปรตุเกสและสเปนซึ่งเป็นคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอีกต่อไป จึงทำการปราบปรามชาวคริสต์และขับไล่ออกจากต่างประเทศ รวมถึงฆ่าบาทหลวงและผู้เข้ารับรีตจนชาวญี่ปุ่นเกิดความหวาดกลัวจนเลิกศรัทธาไป ในที่สุดรัฐบาลโทกูงาวะก็ได้ประกาศใช้นโยบายปิดประเทศเมื่อ ค.ศ. 1636 ไล่ชาวตะวันตกออกนอกประเทศจนหมด ห้ามคนญี่ปุ่นออกนอกประเทศ ส่วนคนที่ออกไปแล้วก็ห้ามเข้าประเทศ การค้าระหว่างประเทศเกิดได้แค่ที่เมืองนางาซากิ และเฉพาะกับชาวเนเธอร์แลนด์เท่านั้น

สมัยเอโดะนั้นนับเป็นยุคแห่งสันติภาพเนื่องจากสงครามที่เคยมีมายุติลง และห่างหายไปเป็นเวลานาน อีกทั้งยังปรากฏระบบเข้าประจำการในเมืองเอโดะ (Sankin-Kota) เพื่อเป็นการควบคุมไต่เมียวและซามูไร เพื่อป้องกันการเกิดกบฏ โดยไต่เมียวจะต้องหมั่นเวียนเข้ามาประจำการที่เมืองเอโดะพร้อมกับลูกเมียเป็นเวลา 6 เดือน เมื่อครบกำหนดจะต้องกลับไปประจำการที่เมืองเดิมโดยลูกเมียจะต้องอยู่ที่นี้ การมาแต่ละครั้งก็ต้องใช้เงินเพื่อจัดทำคาราวานและเลี้ยงดูลูกน้อง การทำเช่นนี้เป็นการลดอำนาจทางการเงินของไต่เมียวไปในตัวอีกด้วย

อาจนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมวะคะซุโดในสมัยเอโดะ เนื่องจากการเกณฑ์คนโดยเฉพาะชนชั้นนักรบเข้ามาประจำการที่เมืองเอโดะเช่นนี้ทำให้อัตราส่วนระหว่างชาย-หญิงของเมืองเอโดะเปลี่ยนไป โดยที่จำนวนผู้ชายนั้นมากกว่าผู้หญิง อีกทั้งยังเป็นช่วงที่ประเทศญี่ปุ่นปิดกั้นตัวเองจากศาสนาคริสต์ซึ่งมีทัศนคติว่าการร่วมเพศที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการส่วนตนนั้นเป็นบาป

จากมาตรการดังกล่าวทำให้เมืองเอโดะมีประชากรมากกว่าหลักล้านในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 นับว่าเป็นการเพิ่มจำนวนอย่างก้าวกระโดด ทำให้ความต้องการด้านแรงงาน หรือโครงสร้างขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นนอกจากนักรบที่ต้องเข้ามาประจำการตามคำสั่งแล้ว ยังมีชาวนาเข้าตามมาเพื่อเติมเต็มความต้องการที่ขาดเหลือ ช่วงนี้เองที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างซามูไร กับคนธรรมดาเพิ่มขึ้น อาจตีความได้ว่าแนวคิดของความสัมพันธ์นั้นโซคู และวิถีวะคะซุโดได้เริ่มแพร่หลายในวงกว้างมากกว่า

สมัยก่อน อีกทั้งวะคะชูโดถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ของชั้นสูงเขาทำกัน คนที่ไม่ใช่ชามูโรจึงลอกเลียนแบบเพื่อให้ตนได้ดูทัดเทียมกับเหล่าชามูโร

เนื่องจากการที่ผู้คนจากหลากหลายพื้นที่เดินทางเข้ามายังเมืองเอโดะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมือง (Urbanization) ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของเส้นทางคมนาคมที่เข้ามาสู่ตัวเมืองเอโดะ การค้าจึงขยายตัว เกิดการวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจที่หันมาให้ความสำคัญกับเงินตรา ชนชั้นพ่อค้าที่เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคมกลับเริ่มมีอำนาจมากขึ้นจากการค้าขาย ตรงข้ามกับชนชั้นนักรบที่อำนาจวาสนาไม่สามารถใช้ได้อีกในยุคที่ใช้จ่ายเงินแลกเปลี่ยนของ การเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดควบคู่ไปกับธุรกิจที่ให้ความสำคัญราญ เนื่องจากผู้คนมีเงินในมือมากขึ้น และกลุ่มพ่อค้านี้เองที่ทำให้ธุรกิจเพื่อความบันเทิงเติบโต พ่อค้าไม่ใช่ชนชั้นที่จะสามารถเข้าถึงความบันเทิงอย่างชนชั้นสูงได้ และไม่สามารถที่จะติดต่อกับศิลปินในต่างแดนได้ พวกเขาจึงใช้จ่ายเงินไปกับแหล่งบริการต่าง ๆ อย่างร้านสุราอาหาร ซึ่งมีเหล่าเกอิชา (geisha)⁹ คอยปรนนิบัติให้ความสำราญแก่พ่อค้า รวมถึงนักรบที่มีเงินก็เข้ามาใช้บริการเช่นกัน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2018) กล่าวว่า เกอิชาเป็นผู้หญิงชนิดเดียวในญี่ปุ่นที่ผู้ชายสามารถพูดคุยด้วยได้อย่างที่เรียกว่าเปิดอก และอาจมีความสัมพันธ์ด้วยได้โดยไม่ต้องถูกรัดตึงด้วยประเพณีหรือระเบียบวินัยอันได้กำหนดไว้สำหรับความประพฤติแห่งกุลสตรีอันจักพึงควรปฏิบัติต่อบุรุษ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายญี่ปุ่นกับลูกเมียทางบ้านนั้นเต็มไปด้วยประเพณีและระเบียบแบบแผนแต่กับเกอิชานั้นไม่จำเป็นต้องมี การคบหากับเกอิชาจึงเป็นการปลดปล่อยอารมณ์จากประเพณีชั่วคราว

ทั้งนี้เกอิชาจะคอยปรนนิบัติแขกด้วยศิลปะ เช่น การร้องรำ หรือการเล่นเครื่องดนตรีเท่านั้น เกอิชาไม่ได้ปรนนิบัติแขกด้วยร่างกาย กล่าวคือเกอิชาไม่ใช่โสเภณี แต่ก็ไม่ใช่ในสมัยเอโดะนั้นไม่มีโสเภณี โสเภณีในสมัยเอโดะมีสามกลุ่ม ได้แก่ โอชูโค (oshuko) โสเภณีระดับสูงมีหน้าที่รับใช้ในราชสำนัก โออิรัน (oiran) โสเภณีที่ปรนนิบัติแขกทั้งด้านศิลปะและร่างกาย และยูโจ (yujo) โสเภณีระดับทั่วไป ทั้งสามกลุ่มนี้เป็นโสเภณีผู้หญิง ส่วนโสเภณีที่เป็นผู้ชายมักปรากฏอยู่ในโรงละครคาบูกิ

สถานที่ที่จะสามารถพบกับเด็กหนุ่มรูปงามในสมัยเอโดะ คือ โรงละครคาบูกิ เนื่องจากผู้หญิงถูกสั่งห้ามไม่ให้แสดงในโรงละครคาบูกิทำให้โรงละครต้องรับเด็กหนุ่ม (วะคะชู) ซึ่งเข้ามาเพื่อรับบทผู้หญิงแทน ทั้งนี้เพราะเด็กหนุ่มจะไม่มีกลิ่นเหม็นมากนัก อีกทั้งส่วนสูงและน้ำเสียงยังสามารถเทียบเคียงกับบทผู้หญิงได้ ส่วนนักแสดงที่ไม่ได้มีฝีมือมากก็จะหันไปหารายได้เพื่อประทังชีวิตเพิ่มจากการเป็นโสเภณีซึ่ง

⁹ เกอิชาเป็นทั้งนักร้อง นักรำ และนักดนตรี และเป็นผู้ที่สามารถให้ความรักแก่ชายได้ทั้งรักและรักเทียม หรือแม้แต่เพียงบรรยากาศอันอ่อนหวานแห่งความรักเพียงชั่วครู่ชั่วคราว เมื่อเกอิชาเข้ามานั่งร่วมโต๊ะอาหารด้วย เกอิชาก็เป็นนักพูดนักคุยอันสามารถ ไม่ปล่อยให้โต๊ะอาหารนั้นเงียบเหงาได้ นอกจากนั้นเกอิชายังเป็นช่างดอกไม้ ช่างฝีมือ และในปัจจุบันเกอิชาจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษา (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2018, 277)

เรียกว่า “คาเกมะ” (kakema) ซึ่งคาเกมะเป็นที่นิยมชมชอบอย่างมากในหมู่ชนชั้นพ่อค้า หลังการ แสดงคาเกมะก็มักจะไปนอนร่วมกับผู้ที่ชื่นชอบและจ่ายเงินให้ตน และบ่อยครั้งที่เด็กหนุ่มเหล่านี้ถูกขาย ให้กับโรงโสเภณี หรือโรงละครอื่นตั้งแต่ยังหนุ่มภายใต้สัญญาจ้าง

จากการที่ชนชั้นกลางเริ่มมีบทบาทมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้ชาмуไรไม่สามารถใช้วาสนาของพวกเขาเลี้ยงเด็กรับใช้ของตัวเองได้เหมือนในสมัยก่อน เด็กรับใช้เหล่านี้เองที่ออกมา ค้าประเวณีเพื่อแลกกับเงินที่เริ่มมีอำนาจมากกว่าวาสนา พอดีกับที่คนที่ไม่ใช่ชาмуไรที่มองว่าวะคะซุโตะเป็น ของชั้นสูง เมื่อพวกเขาได้เงินจึงใช้เงินแลกเพื่อให้ได้สัมผัสกับสิ่งที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นเรื่องของชนชั้นสูง ถ้ามองนั้นโซคุหรือวะคะซุโตะเป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายในเชิงซู้สาวก็อาจกล่าวได้ว่านี่คือยุคทองของนั้นโซคุหรือวะคะซุโตะ แต่ความเป็นจริงแล้วความสัมพันธ์เชิงอุดมของเหล่านักบวช หรือเหล่านักบรรณานุกรมลดคุณค่าลงและถูกทำให้กลายเป็นความสัมพันธ์เชิงธุรกิจในหมู่ชาวบ้านจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคนี้

5. ความสัมพันธ์แบบรกร่วมเพศบนงานศิลปะและวรรณกรรม

5.1 ชุนกะ

ศิลปะ และวรรณกรรมสมัยเอโดะเป็นศิลปะที่ไร้รูปแบบ เน้นสีสัน สะท้อนรสนิยมของพ่อค้า ต่างกับศิลปะแบบเซนที่เต็มไปด้วยความเรียบง่าย สงบเยือกเย็น เน้นความสันโดษ ซึ่งถูกทำให้เลือนหายไป เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เทคนิคภาพพิมพ์ไม้เริ่มเข้ามาและเอื้อให้เกิดการผลิตจำนวนมากจึงสามารถผลิตภาพพิมพ์ที่เรียกว่า “อุคิโยเอะ”¹⁰ ได้มากขึ้น ทำให้หาซื้อภาพอุคิโยเอะได้ง่ายขึ้นในราคาถูกลงกว่าเดิม และภาพอุคิโยเอะได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ชนชั้นกลาง การแพร่หลาย

¹⁰ อุคิโยเอะ เป็นงานศิลปะประเภทภาพพิมพ์จากบล็อกไม้ คำว่า อุคิโยเอะ (Ukiyo-e) นั้น ในภาษาญี่ปุ่นเขียนว่า 浮世絵 ซึ่งมีความหมายคือ ภาพของโลกแห่งความล่องลอย โดยภาพพิมพ์อุคิโยเอะเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและวิถีชีวิต เป็นภาพพิมพ์เพื่อความบันเทิงทางโลกของคนในสมัยเอโดะเริ่มแรกนั้นอุคิโยเอะเป็นภาพที่วาดด้วยหมึกสุมิ อุคิโยเอะ เป็นภาพวาดที่มีมูลค่าสูง สำหรับการถ่ายภาพพิมพ์อุคิโยเอะนั้นมักจะทำกันเป็นทีมอยู่ใน Workshop หรือโรงผลิต หน้าที่หลักในการทำภาพจะมีอยู่ 4 หน้าที่ ได้แก่ ศิลปิน ช่างแกะสลักไม้ ช่างพิมพ์ลาย และผู้จัดจำหน่ายภาพพิมพ์ การถ่ายภาพพิมพ์จะเริ่มจากการสร้างลายภาพ ซึ่งศิลปินจะเป็นผู้ออกแบบและวาดภาพลงบนกระดาษบาง ๆ ภาพที่ออกแบบแล้วจะถูกนำไปทำบล็อกพิมพ์ ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นหน้าที่ของช่างแกะสลักไม้ ขั้นตอนที่ไปคือการพิมพ์ภาพด้วยการใส่สีและกดทับบล็อกพิมพ์ลงบนกระดาษ และสุดท้ายคือการนำภาพพิมพ์เหล่านั้นไปวางขาย โดยผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของผลงานส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นตัวศิลปินหรือผู้จัดจำหน่าย (นิธิตา ลิมถวิล, 2015)

ของธุรกิจการพิมพ์เช่นนี้ทำให้ภาพวาด “ซุนกะ”¹¹ ซึ่งแต่เดิมเป็นภาพวาดด้วยมือที่ได้รับความนิยมเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูงถูกตีพิมพ์แพร่หลายมากขึ้นเช่นกัน

เนื้อหาในภาพพิมพ์ซุนกะมักเป็นการล้อเลียนอำนาจรัฐหรือค่านิยมของสังคม มีทั้งภาพการร่วมรักของคนต่างชนชั้นไป จนกระทั่งต่างสายพันธุ์ ภาพเสพสังวาสระหว่างหญิงกับหญิง ชายกับชาย คนกับสัตว์ ฯลฯ นับเป็นเรื่องปกติในภาพซุนกะ (มิวเซียมสยาม, 2019)

ภาพ ก

ที่มา : Gender of Wakashu and the Grammar of Desire, Joshua S. Mostow, 2003

Joshua S. Mostow (2003) กล่าวว่า ในตอนท้ายของงานเขียนของ Paul G. Schalow ได้กล่าวถึงภาพในหนังสือวะคะซุ โด-อะโซบิ (Wakashu-Asobi หรือ The Perfumed Pillow of Youngman-Play) (ภาพ ก) ภายใต้หัวข้อ “ผู้หญิงกับนันทโศคุในภาพวาดอุคิโยเอะ” ไว้ว่าในบรรดาภาพตระกูลอุคิโยเอะมีภาพซุนกะจำนวนมากที่ใช้ภาพการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ชาย และผู้หญิงเป็นหัวข้อหลักในการผลิตผลงาน และบางส่วนของภาพซุนกะก็ปรากฏภาพของผู้ชาย และวะคะซุอยู่ร่วมกันในภาพ หรือบางครั้งก็ปรากฏพร้อมกันสามคนในภาพเดียวกัน ซึ่งในภาพ ก ทางซ้ายมือประกอบไปด้วยบุคคลทั้งสามคือ ผู้หญิง วะคะซุ และผู้ชาย ตามลำดับ ซึ่งบางครั้งประสบการณ์ของวะคะซุกลายเป็นจุดสนใจในภาพซุนกะแต่ในความจริงวะคะซุไม่ต่างจากวัตถุที่ทำให้เรื่องในภาพนั้นน่าสนใจ

¹¹ ซุนกะ (春画) ในความหมายแรกหมายถึง ฤดูใบไม้ผลิ ส่วนอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นชื่อเรียกภาพพิมพ์ศิลปะทางความใคร่ของญี่ปุ่น ที่มีมาตั้งแต่สมัยเอโดะ ซึ่งภาพซุนกะส่วนใหญ่มีรูปแบบเป็นอุคิโยเอะ (浮世絵) ลักษณะของภาพซุนกะจะเป็น ภาพที่แสดงท่าทางการร่วมรักอย่างเปิดเผย ซึ่งมีต้นกำเนิดในประเทศจีนโดยได้รับแรงบันดาลใจจาก ภาพประกอบในคู่มือการแพทย์แผนจีนสมัยราชวงศ์ถัง (อรปวีณ์ คงศักดิ์เสรี, 2014)

5.2 วรรณกรรม

ภาพชุนกะข้างตันเป็นภาพที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อวะคะชูโด-อะโซบิ (Wakashu-Asobi) ซึ่งหนังสือภาพเล่มนี้ถูกตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1675 โดยร้านอุโรโคงาตะ (Urokogata-ya) และภาพวาดชุนกะในหนังสือเล่มนี้ก็สร้างชื่อเสียงให้กับ ฮิซาคาวะ โมโรโนบุ ศิลปินผู้วาดภาพอุคิโยเอะในหนังสือวะคะชูโด-อะโซบิ (Wakashu-Asobi) หนังสือเล่มนี้เป็นตัวอย่างแรก ๆ ของภาพอุคิโยเอะ แนวโฮโมอีโรติก (Homoeotic) อีกทั้งหนังสือเล่มนี้จัดขึ้นเพื่อผู้ที่ต้องการเดินตามแนวทางชูโดหรือเส้นทางของเด็กหนุ่ม โดยระบุถึงช่วงอายุของวะคะชูว่าเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปี ถึง 22 ปี หรือ 23 ปี ตามการนับแบบญี่ปุ่น

หลังจากวะคะชูโด-อะโซบิ (Wakashu-Asobi) ตีพิมพ์ 12 ปี หนังสือชื่อ นันโซคุ โอคากามิ (Nanshoku Ookagami หรือ The Great Mirror of Male Love) ของ ไอฮาระ ไชคาคุ (Ihara Saikaku) ก็ถูกตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1687 หนังสือเล่มนี้รวบรวม 40 เรื่องราวที่กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ (Erotic stories) ครั้งหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับซามูไรกับพระ ส่วนอีกครั้งเป็นเรื่องเกี่ยวกับนักแสดงคาบูกิ

เรื่องความรักระหว่างผู้ชายกลายเป็นเรื่องกระแสหลักและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ผิดกับหญิงรักหญิงที่มีในสังคมเช่นเดียวกันแต่ทั้งวรรณกรรมและศิลปะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมชายรักชายมากกว่า ยิ่งตอกย้ำถึงการถูกลดคุณค่าเชิงอุดมคติลงของนันโซคุหรือวะคะชูโด ขณะเดียวกันก็จะเห็นภาพของการกลายเป็นโสเภณีของเด็กหนุ่มในยุคนี้ พร้อมกับการแพร่หลายของภาพวาดหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรักร่วมเพศของเพศชาย แต่สถานการณ์เช่นนี้ไม่ได้คงอยู่ถาวร ความต้องการโสเภณีลดลงหลังจากที่นันโซคุหรือวะคะชูโดแพร่หลายอย่างมากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17

6. จุดสิ้นสุดของความอิสระทางเพศ

รัฐบาลญี่ปุ่นทำการปราบปรามการค้าประเวณี ผู้มีอำนาจในเมืองสั่งทำลายสิ่งลามกอนาจาร และสิ่งสิ้นเปลือง ใน ค.ศ. 1842 โรงน้ำชาทั่วเอโดะถูกสั่งปิด ขณะที่โรงละครคาบูกิถูกสั่งย้ายไปชานเมือง แม้การค้าประเวณีระหว่างเพศเดียวกันจะไม่ใช่เป้าหมายหลักของการปราบปรามครั้งนี้ แต่ก็สร้างความลำบากแก่การค้าประเวณีระหว่างเพศเช่นเดียวกัน ประจวบกับผู้หญิงเริ่มมีมากขึ้นในเมืองเอโดะ จนเมื่อเข้าสู่ยุคเมจิ (ค.ศ. 1868 - ค.ศ. 1912) อัตราส่วนระหว่างผู้ชายและผู้หญิงเริ่มจะเท่ากัน อาจเชื่อมโยงได้ว่าธุรกิจการค้าประเวณีระหว่างชาย-ชาย เริ่มถึงจุดถอยหลัง

การเปิดประเทศของญี่ปุ่นมีจุดเริ่มมาจาก ค.ศ. 1844 ที่ต่างชาติเริ่มเข้ามาแสดงความเห็นว่าเป็นที่ญี่ปุ่นควรเปิดประเทศได้แล้ว ทั้งคัตซ์ ที่ส่งราชสาส์นให้ญี่ปุ่นพิจารณาเปิดประเทศแต่ก็ไม่สำเร็จ อังกฤษที่คิดจะใช้กำลังบังคับญี่ปุ่นเปิดประเทศแต่ยังไม่มีการมาถึงพอ รัสเซียที่ยังไม่เห็นผลประโยชน์จากการค้า

หรืออื่น ๆ จึงทำเพียงจับตามองอังกฤษ และอเมริกาที่มองว่าญี่ปุ่นเหมาะแก่การเป็นยุทธศาสตร์ (ด้าน ตะวันออกของญี่ปุ่นอยู่ไม่ไกลจากรัสเซีย และอเมริกา) ค.ศ. 1853 เมื่อขบวนเรือของนายพลจัตวาแมททิว เพอร์รี่ ซึ่งมีจำนวน 3 ลำ แล่นมาถึงฝั่งอูราวะใกล้เคียวเอโดะ นายพลจัตวาแมททิว เพอร์รี่ก็เรียกร้อง ให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้อนรับพวกเขาในฐานะทูตอเมริกัน ซึ่งนายพลจัตวาแมททิว เพอร์รี่ได้ยื่นราชสาส์นจาก ประธานาธิบดีฟิลมอร์พร้อมของขวัญตามธรรมเนียมแก่โชกุนจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้รัฐบาลบากูฟูยอมรับสาส์น เอาไว้เนื่องจากยำเกรงต่อแสนยานุภาพของขบวนเรือเครื่องจักรไอน้ำของอเมริกา แต่ทางรัฐบาลบากูฟู ของเวลาปรึกษาหารือก่อนจะยินยอม ทำให้นายพลจัตวาแมททิว เพอร์รี่ต้องกลับมาตอบอีกครั้งในปี ค.ศ. 1854 ซึ่งครั้งนี้เดินทางมาพร้อมเรือถึง 8 ลำ จนสุดท้ายญี่ปุ่นจึงยอมลงนามในสนธิสัญญาแฮริส ซึ่ง ถือว่าเป็นสนธิสัญญาที่ทำให้ญี่ปุ่นยุตินโยบายปิดประเทศใน ค.ศ. 1858 ทั้งนี้การยินยอมลงนามใน สนธิสัญญาแฮริสครั้งนี้แสดงถึงความอ่อนแอของระบอบโชกุนโทกูงาวะ เพราะตลอดเวลาเกือบ 200 ปีที่ ญี่ปุ่นปิดประเทศนั้นทำให้อุดมการณ์ชาตินิยมของญี่ปุ่นเข้มแข็งขึ้นมาก แม้จะปิดประเทศชาวญี่ปุ่นก็ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และญี่ปุ่นเองไม่เคยถูกรุกรานมาก่อน ฉะนั้นการที่โชกุนยินยอมลงนามนั้นทำให้ บรรดาไดเมียวตามหัวเมืองที่ต้องการล้มล้างรัฐบาลจึงถือโอกาสนี้เพื่อล้มล้างอำนาจเผด็จการของโชกุน นอกจากเหล่าไดเมียวแล้วยังมีกลุ่มปัญญาชนที่เกิดจากชนชั้นซามูไรที่ส่วนใหญ่มุ่งจะโค่นล้มอำนาจโชกุน โทกูงาวะและนำอำนาจคืนแก่จักรพรรดิ

ภายหลังปฏิรูปเมจิ ค.ศ. 1868 ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ จักรพรรดิย้ายกลับมาอยู่ เมืองเอโดะ (โตเกียว) ระบบศักดินาถูกล้มเลิก แนวคิดโลกตะวันตกหลังไหลเข้ามายังประเทศญี่ปุ่น การ พัฒนาสังคมในสมัยเมจิพัฒนาภายใต้แนวคิด “การทำให้ประเทศทันสมัย (Modernization) คือ การทำให้ เป็นชาติตะวันตก (Westernization)” เช่น การแต่งตัวเลียนแบบตะวันตก และการหันมารับประทาน เนื้อสัตว์ เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงกฎหมาย ห้ามมีการทรมาน ห้ามมิโสเภณี และห้ามอาบน้ำร่วมกัน (สมัยก่อนอาบรวมกันในโรงอาบน้ำขนาดใหญ่)

ส่วนความสัมพันธ์นั้นไซคุหรือวะคะชูไดนั้น ฉัตรชัย เอมราช (2016) กล่าวว่า พฤติกรรมชาย รักชายที่เคยเป็นที่ยอมรับในสังคมญี่ปุ่นกลับกลายเป็นความผิดบาป และเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยการร่วมเพศทางทวารหนัก (Sodomy Act) ค.ศ. 1872 และบทบัญญัติเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา (Supplemental Criminal Code) ค.ศ. 1873 ซึ่งมาตรา 226 แห่งประมวล กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้การร่วมเพศทางทวารหนักเป็นความผิดอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ บทบัญญัติดังกล่าวปราศจากประสิทธิภาพในการบังคับใช้เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างคนรักเพศ เดียวกันดังกล่าวขาดพื้นฐานการต่อต้านจากสังคมในญี่ปุ่นอันเป็นผลจากการที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน

ฝั่งรากลึกลงในวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาเป็นเวลาช้านาน รวมทั้งไม่ปรากฏข้อห้ามทางศาสนาต่อพฤติกรรมดังกล่าว ดังเช่นที่ปรากฏในวัฒนธรรมอื่นโดยเฉพาะในโลกตะวันตก ศาสตราจารย์ G. Boissonade ที่ปรึกษา กฎหมายชาวฝรั่งเศส จึงเสนอให้มีการยกเลิกบัญญัติดังกล่าวลง และเป็นเหตุให้เมื่อมีการบัญญัติประมวล กฎหมายอาญาเมจิฉบับเก่า (Old Meiji Criminal Code) ในปี ค.ศ. 1880 ไม่มีการบัญญัติให้พฤติกรรม ร่วมเพศทางทวารหนักเป็นความผิดทางอาญาอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นก็ยังคงรับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกมาเรื่อย ๆ โดยเฉพาะ การแพทย์สมัยใหม่และเพศศึกษา กลุ่มปัญญาชนส่วนมากก็สำเร็จการศึกษาจากตะวันตกในสมัยไทโช (ค.ศ. 1912 - 1926) ซึ่งเป็นช่วงที่สังคมสมัยใหม่มีทัศนคติเชิงลบต่อเรื่องเพศ Gary Guttig (2015) กล่าวว่าสังคมสมัยใหม่มีทัศนคติเชิงลบต่อเรื่องเพศเริ่มต้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และขึ้นสู่จุดสูงสุดในยุค วิกตอเรียน และยังมีอิทธิพลอย่างมากในทุกวันนี้ นอกจากอาณาบริเวณคู่สมรสผัวเดียวเมียเดียว ความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเรื่องต้องห้าม ต้องไม่กล่าวถึง และขจัดออกให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

พฤติกรรมรักร่วมเพศที่เคยเป็นที่ยอมรับ หรือเป็นตั้งอุดมคติของผู้ชายในสมัยก่อนกลายเป็น พฤติกรรมรักร่วมเพศแบบตะวันตกซึ่งถูกมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ ทัศนคติเช่นนี้เองที่ฝังรากในทัศนะของ คนญี่ปุ่น

7. สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษในสังคมญี่ปุ่นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 ถึง คริสต์ศตวรรษที่ 19 มีชื่อเรียกสองแบบ คือ นันโซคุหรือตันโซคุ และวะคะซุโด เมื่อแปลเป็นภาษาไทยจะ ได้ว่า “ความพึงพอใจทางเพศของผู้ชาย” และ “วิถีของเด็กหนุ่ม” ตามลำดับ

นันโซคุหรือตันโซคุเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายในเชิงชู้สาวที่ญี่ปุ่นรับมาจาก จีนผ่านพระรูปหนึ่งที่ชื่อคุโค หรือ โคโบ ไตชิ เนื่องจากผู้ที่นำเข้ามาความสัมพันธ์นันโซคุเป็นพระ รูปแบบของ ความสัมพันธ์นี้จึงปรากฏครั้งแรกในวัดและเป็นเรื่องที่คนในยุคนั้นมองว่าปกติเพราะพื้นฐานทางความคิด เรื่องเพศที่มาจากศาสนาไม่ได้สร้างความขุ่นเคืองใจเมื่อพบเห็นว่าพระและเด็กในวัดมีความสัมพันธ์กัน อีกทั้งความสัมพันธ์นี้ยังเกิดภายใต้วาทกรรมของความเมตตา และความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยใน ความสัมพันธ์คนที่อาวุโสกว่าซึ่งเป็นพระจะเรียกว่า “เน็นจา” ส่วนผู้ที่เด็กกว่าหรือสามเณรจะเรียกว่า “จิโคะ”

ส่วนวะคะซุโดเป็นชื่อที่ใช้ในหมู่ชนชั้นนักรบหรือซามูไรซึ่งเป็นผู้ที่เข้าไปศึกษาเล่าเรียนในวัด นำออกมาแล้วเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ ทั้งนี้ “วะคะซุ” ในวะคะซุโด หมายถึง เด็กที่เข้ามารับใช้ซามูไรที่เป็น

ผู้ใหญ่โดยหวังจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากชาмуไรผู้ใหญ่ การยินยอมร่วมเตียงกับผู้เป็นนายของวะคะซุอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนหรือเกื้อกูลกันในระบบศักดินา นอกจากจะได้รับการเลี้ยงดูที่ดีแล้วยังได้รับความไว้วางใจจากผู้เป็นนายซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความยินยอมของวะคะซุ หากมองอีกมุมหนึ่ง ความสัมพันธ์วะคะซุนี้ก็กลับเกิดเกิดภายใต้วาทกรรมของความจงรักภักดีตามคำสอนขงจื้อที่ผู้น้อยต้องทำตามความต้องการของผู้เป็นก็อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดจากความยินยอมเท่าใดนักของผู้ที่ต่ำกว่า

ทั้งสองความสัมพันธ์นี้เหมือนกันตรงที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับเด็กชายไม่ได้คงถาวร แต่จะเกิดแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งในช่วงการเติบโตของเด็กชายที่อาจจะนับช่วงอายุตั้งแต่ 11 ปี ถึง 22 หรือ 23 ปี เมื่อความสัมพันธ์สิ้นสุดทั้งสองคนที่เคยอยู่ในความสัมพันธ์ร่วมกันจึงจะสามารถไปหาเด็กคนใหม่เพื่อมาเป็น “จิโคะ” หรือ “วะคะซุ” ของตนได้

เมื่อเข้าสู่ยุคเอโดะ ญี่ปุ่นมีนโยบายปิดประเทศกักกันศาสนาคริสต์ แม้จะเป็นโอกาสที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษเบงบาน แต่ความสัมพันธ์เชิงอุดมคติของเหล่าชายกลับถูกลดคุณค่าลงกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ใช้เชิงพาณิชย์ในหมู่ชาวบ้านที่ออกมาในรูปแบบของการค้าประเวณี และการถูกนำไปใช้เป็นหัวข้อหลักของงานศิลปะและวรรณกรรม กล่าวคือกลายเป็นสิ่งที่คงอยู่ได้เพื่อความบันเทิงของผู้มีฐานะในสังคมยุคนั้น

หลังปฏิรูปเมจิประเทศญี่ปุ่นก็ยังคงรับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกมาเรื่อย ๆ ทั้งเรื่องการแพทย์ และเพศศึกษา ทางตะวันตกในช่วงเวลานั้นเริ่มกีดกันทางเพศจากการที่มีกฎหมายสมรสที่ระบุชี้ชัดว่าอนุญาตให้เกิดการแต่งงานได้เฉพาะคนต่างเพศ นอกจากจะส่งผลต่อกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันต้องกลายเป็นบุคคลชายขอบได้รับผลกระทบจากกฎหมายสมรส ยังส่งผลต่อทัศนคติของคนญี่ปุ่นที่ได้รับการศึกษาจากโลกตะวันตกอีกด้วย พฤติกรรมรักเพศเดียวกันที่ถูกลดคุณค่าเชิงอุดมคติลงมาอยู่บนงานศิลปะและวรรณกรรม พฤติกรรมรักเพศเดียวกันยิ่งไปสู่จุดต่ำสุด คือ การถูกมองว่าแปลกและผิดธรรมชาติ เมื่อเปิดรับแนวคิดตะวันตกมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าแต่เดิมที่ชาวญี่ปุ่นมีทัศนคติที่ดีเรื่องเพศ และมองว่าเป็นเรื่องของความเมตตากับความกตัญญูจึงทำให้เกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศได้อย่างเปิดเผยในสังคมสมัยก่อน แต่เมื่อตะวันตกเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นชาวญี่ปุ่นจึงมีทัศนคติเรื่องเพศเปลี่ยนไปกลายเป็นทัศนคติแง่ลบแบบตะวันตก กล่าวคือควรมีคู่ครองแค่คนเดียว อีกทั้งคู่ครองนี้ต้องเป็นบุคคลต่างเพศ เมื่อคู่รักส่วนใหญ่เป็นชายหญิง คู่รักที่เป็นเพศเดียวกันจึงกลายเป็นคู่ที่ผิดแปลกจากสังคม ปัจจุบันจึงมีการเรียกร้องสิทธิของคู่รักเพศเดียวกันใน

สังคมในประเทศญี่ปุ่นจนเกิดเป็นเทศบัญญัติหันส่วนชีวิตที่ประกาศใช้เฉพาะเขตชิบูย่าเท่านั้นซึ่งนับเป็นก้าวสำคัญของคูรักเพศเดียวกันที่ต้องการกลับมาเป็นตัวตนอีกครั้งในสังคม

บรรณานุกรม

สื่อออนไลน์

ภาษาไทย

คุโรตะ (Kurota, นามแฝง). (2556). ความแตกต่างของโคจิกิ(古事記)กับนิฮงโชะกิ(日本書紀). [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก http://nihonkojiki.blogspot.com/2013/06/blog-post_9.html

ฉัตรชัย เอมราช. (2559). การรับรองสิทธิของคูรักเพศเดียวกันในญี่ปุ่น [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 30 กันยายน 2562. เข้าถึงจาก http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=179066

ยุพา คลังสุวรรณ. (2542). ในญี่ปุ่นศึกษา Japanese Studies ฉบับที่ 1/2542 ทางเลือก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 30 กันยายน 2562. เข้าถึงจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/japanese/issue/view/5006>

ศุภฤกษ์ ปลั่งศรีนนท์. (2557). ศึกษากฎหมายรับรองสิทธิของกลุ่มเพศทางเลือกในสังคมญี่ปุ่นกรณีศึกษา การยอมรับสิทธิในการครองคู่ของกลุ่มเพศทางเลือก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงจาก <http://www.human.cmu.ac.th/cms/japan/administrator/>

นิธิตา ลิ้มถวิล. (2015). ภาพพิมพ์อุคิโยเอะ (Ukiyo-e). [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงจาก <http://worldcivil14.blogspot.com/2015/12/ukiyo-e.html>

มิวเซียมสยาม. (2562). ภาพศิลปะอีโรติกของญี่ปุ่นได้รับการจัดแสดงในประเทศในที่สุด. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงจาก <https://m.museumsiam.org/da-detail2.php?MID=3&CID=13&CONID=3804&SCID=-1>

อรรธยา สุวรรณระดา. (2553). ตำนานเทพและกำเนิดประเทศญี่ปุ่น. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก <https://www.slideshare.net/toney2010/japan-5883321>

ภาษาต่างประเทศ

Dharmachari Jñānavira. (2000). *Homosexuality in the Japanese Buddhist tradition.*

[online]. Accessed February 10. Available from

<http://www.talawas.org/talaDB/showFile.php?res=1067&rb=0503>

Diletta Fabiani. (2017). **History of Same-Sex Samurai Love in Edo Japan.**

[online]. Accessed February 20. Available from [https://allabout-](https://allabout-japan.com/en/article/5187/)

[japan.com/en/article/5187/](https://allabout-japan.com/en/article/5187/)

Gary P. Leupp. (1997). **Male Colors: The Construction of Homosexuality in**

Tokugawa Japan.(Kindle Edition.)

KOICHI [pseud.]. (2015). **THE GAY OF THE SAMURAI** [online]. Accessed November 22.

Available from <https://www.tofugu.com/japan/gay-samurai/>

Gregory M. Pflugfelder. **Cartographies of Desire.** University of CALIFPRNIA Press, 2007,

quoted in Diletta Fabiani. (2017). **History of Same-Sex Samurai Love in Edo**

Japan. [online]. Accessed February 20. Available from [https://allabout-](https://allabout-japan.com/en/article/5187/)

[japan.com/en/article/5187/](https://allabout-japan.com/en/article/5187/)

สื่อสิ่งพิมพ์

หนังสือ

คึกฤทธิ์ ปราโมช. **จากญี่ปุ่น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. สุพรรณบุรี: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2561.

วีระชัย โชคมุกดา. **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นฉบับสร้างชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป, 2556.

Gary Gutting. **ฟูโกต์: ความรู้ฉบับพกพา.** แปลจาก Foucault: a very short introduction. แปล

โดย สายพิน ศุภุทธมงคล. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์, 2558.

Joshua S. Mostow, Norman Bryson, and Marybeth Graybill. **The Gender of Wakashu**

and the Grammar of Desire. Honolulu : University of Hawaii Press, 2003,

49-70.

เอกสารวิชาการ

อรปวีณ์ คงศักดิ์เสรี (2557). **อิทธิพลของภาพพิมพ์ขุนกะในงานศิลปะของ Aya Takano.** สาขาวิชา

เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุชามน สืบเส็ง
วัน เดือน ปีเกิด	6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541
สถานที่เกิด	จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	56 หมู่ 1 ตำบลยางโทน อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา ภาษาเลือก ญี่ปุ่น
พ.ศ. 2555 - 2558	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน